

BAKKEKONTAKT

Er det noe vi klatrere vil unngå for all del, er å falle i bakken. Men ulykker skjer, og her går vi gjennom årsaksstatistikken.

TEKST LEIV ASPELUND

I **motsetning til i de fleste andre sammenhenger** er bakkekontakt noe vi vil unngå i klatring. Førrige utgave av sikre sider inneholdt en grundig statistisk gjennomgang av alle registrerte ulykker innendørs. Et av hovedpoengene var at de fleste ulykkene hvor klatrer blir skadd involverer bakkefall. Nå som årets utesesong starter opp er det på sin plass å se nærmere på hendelsene som fører til bakkefall utendørs. Hvorfor skjer det, hva er konsekvensene og hva kan gjøres for å unngå det?

Som så ofte er det nyttig å begynne med NKFs ulykkesregister. I databasen er det registrert 72 ulykker som endte med bakkefall under ledklatring utendørs på entaulengders naturlige sikrede eller boltede ruter på klippe, samt etterfølgende nedfiring fra toppanker. Fjellklatring er ikke inkludert, og heller ikke rappelling. Ulykker ved rappelling ender ofte med bakkefall med fatale følger, men dette har nylig blitt dekket grundig i en tidligere utgave av sikre sider. Is- og vinterklatring er heller ikke tatt med her. De 72 ulykkene inkluderer ikke hendelser hvor klatrer har falt og truffet hyller eller utspring i fjellet, selv om dette kan ha flere likhetsstrekk med bakkefall.

Bakkefall medfører nesten alltid konsekvenser i større eller mindre grad. Av de 72 registrerte ulykkene er det bare 4 hvor klatrer har kommet fra hendelsen tilnærmet uskadd. Hele 47 har blitt moderat skadd og 21 har blitt alvorlig skadet. Kategorien moderate skader inkluderer å bli forslått, trække over, kuttskader og beinbrudd som ikke går på rygg og nakke. En gjenganger i denne kategorien er bruddskader i legg, ankel og hæl, som er skader store nok til å ødelegge en sesong. I kategorien alvorlige skader er brudd i rygg og nakke og skader på hodet.

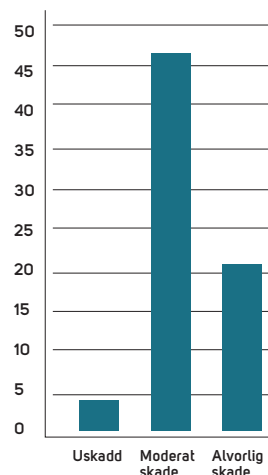
Fallhøyden på de innrapporterte ulykkene viser at de fleste bakkefallene skjer når klatrer er opp til 10 meter

over bakken. De fleste av oss har intuitiv forståelse for at risikoen for bakkefall er størst jo nærmere man er bakken, men tallene viser faktisk at det er omtrent like mange som faller i bakken fra over 5 meter som under 5 meter. Sannsynligheten for å gå i bakken begynner altså ikke å avta selv om klatrer har kommet 5 meter opp. Vel verdt å merke seg for både klatrer og sikrer, selv om det sikkert er større mørketall for ulykker fra lave høyder enn for større. Bakkefall fra over 10 meter er heldigvis sjeldnere vare, men de er til gjengjeld nesten alltid blant de alvorligste, av naturlige årsaker.

Hva forårsaker bakkefall? På førsteplass av de 72 ulykkene er at sikrer mister kontroll på taubremsen. Dette er en gjenganger som vi også ser ved innendørs klatring og det skjer både ved fall og ved nedfiring. Flere ganger skyldes det at sikrer er uerfaren ved bruk av Grigri. En annen vanlig årsak er at sikrer snubler eller får problemer på grunn av ulendt terreng og derfor mister kontroll. For å unngå dette er det viktig å vurdere hvordan man står som sikrer i forhold til retningen draget kommer dersom klatrer faller. Og kanskje ta på skikkelige sko? I tillegg må selvsagt sikrer ha tilstrekkelig opplæring og erfaring med bremsen. Egnede hansker kan også øke sikkerheten.

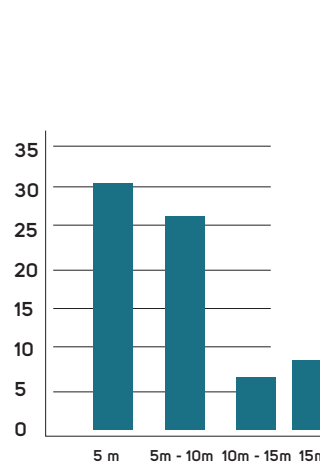
Nest hyppigste årsak til bakkefall er at naturlige sikringer ryker. I enkelte tilfeller er det kommentert at klatrer viste på forhånd at sikringene var tvilsomme, i andre tilfeller ikke. I flere tilfeller er det ikke bare en men flere sikringer som popper. Dette understreker viktigheten av å alltid sette mange nok og gode nok sikringer spesielt i starten av en naturlig sikret rute. Som nevnt vil «starten av ruten» gjerne si til man er godt forbi 5 meter over bakken. Det vil alltid være en viss risiko for at en enkelt sikring feiler, enten fordi den er satt dårlig eller fordi fjellet sprenges av

SKADEOMFANG

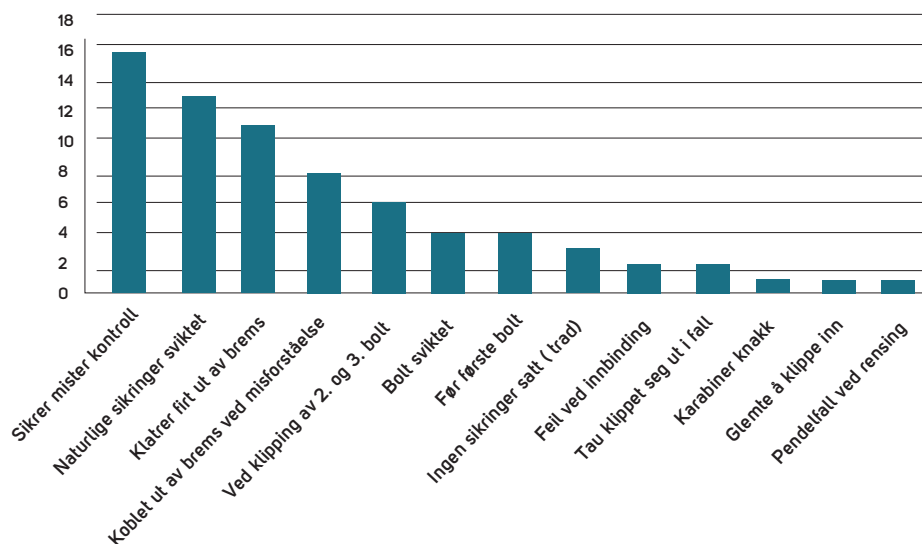
FIGUR 1 – SKADEOMFANG VED BAKKEFALL

FALLHØYDE

FIGUR 2 – LENGDE PÅ BAKKEFALL

FIGUR 3 – ÅRSAK TIL BAKKEFALL

fallet. Er da den neste sikringen i rekken høyt nok oppe til å hindre bakkefall?

De to neste kategoriene er relatert til nedfiring. Klatrer fires ut av brems fordi tauet er for kort eller kobles ut av brems ved misforståelse, for eksempel fordi sikrer trodde at klatrer var selvforankret. Disse ulykkene blir ofte stygge fordi de gjerne skjer fra stor høyde. I et av tilfellene falt klatrer fra toppen av ruten og landet uskadet i en elv, men så heldig kan man ikke regne med å være. Man må alltid ha kontroll på både hvor lang ruten er og hvor langt tauet er, og det er lurt å gjøre det til en vane å alltid ha en knute i enden av tauet. Videre må kommunikasjon mellom klatrer og sikrer være helt tydelig. For eksempel falt en klatrer i bakken fra toppen av en rute fordi han ropte «jeg går ned!» og mente med det at han skulle fires ned. Sikrer

trodde derimot at han skulle gå ned selv på baksiden og koblet ham ut av bremsen.

Videre, med 6 registrerte ulykker, kommer fall hvor første eller andre bolt var klippet, men klatrer likevel gikk i bakken uten at sikrer egentlig gjorde noe feil. Ekstra utsatt er man i det man har trukket opp tau for å klippe andre, tredje eller sågar fjerde bolt og både sikrer og klatrer må være ekstra påpasselige da. Det kan også skje fordi ruten er boltet suboptimalt i starten, men selv med bolting som tatt fra lærebøkene kan man komme veldig nær bakken ved fall på de første 1-4 boltene.

Neste på listen med 4 hendelser er fall som skjer før også første bolt er klippet. At dette resulterer i bakkefall burde ikke komme som noen overraskelse. Til gjengjeld er fall-

SKREMSEL: Effektivt (photoshoppet) illustrasjonsbilde for hvordan det kan gå om du dropper kameratsjekken. Foto: Ukclimbing.com

ene ofte små og vanligvis mindre alvorlige, men i hvert fall én svært alvorlig ulykke i statistikken skjedde nettopp på denne måten. På ruter med relativt hard klatring før første bolt, hvor boltene står ekstra høyt eller med stygg landing, bør clipstick eller crashpad vurderes. Med tanke på alle bakkefallene som skjer når 1. og 2. bolt er klippet kan man også vurdere å clipsticke mer enn bare første bolt om forholdene tilsier dette. Det er også registrert 3 hendelser hvor klatrer på en naturlig sikret rute falt før første sikring var satt.

4 bakkefall skyldtes at en bolt sviktet, enten fordi hengere skrudde seg ut eller fordi boltene var rusten og kom ut fra fjellet. I det ene tilfellet skjedde bakkefallet fra toppen av ruta fordi bare den ene boltene i snufestet var i bruk, og denne feilet. Man må alltid vurdere kvaliteten på boltene. Visuell inspeksjon sier mye, men det er ikke alltid det er synlige tegn på utsiden. Vær spesielt obs på dette i ekstra korrosive miljøer som ved havet.

De resterende ulykkene skyldes relativt sjeldne hendelser; feil ved innbinding, tauet klippet seg ut i det klatrer falt, en karabiner knakk, klatrer glemte å klippe seg inn eller pendelfall ved rensing av rute. Det er for øvrig forbausende mange ulykker i databasen hvor en karabiner har knekt, men tilfeldigvis førte bare en av dem til bakkefall. Alle hendelsesforløpene som er beskrevet ovenfor er vik-

tige å ta lærdom av. Men skal du ta med deg bare de viktigste poengene fra denne artikkelen, så la det være disse:

- Sikrer må ha tilstrekkelig opplæring og erfaring med taubremser han eller hun bruker. I tillegg må vedkommende være oppmerksom på plassering i forhold til hvordan draget blir om klatrer faller. Sikringshansker bør vurderes.
- Sett mange nok og gode nok sikringer i starten på naturlige ruter. Er du i tvil, sett en ekstra eller velg en annen rute.
- Vær obs på lengden på ruten i forhold til lengden på tauet og ha alltid en knute på enden.
- Kommunikasjon mellom klatrer og sikrer må være 100% tydelig når klatrer skal komme ned.
- Både klatrer og sikrer må være ekstra påpasselige for muligheten for bakkefall før klatrer har klippet minst fjerde bolt og kommet høyere opp i veggen enn hva man kanskje skulle tro intuitivt.

Til slutt vil jeg nok en gang oppfordre samtlige til å melde inn alle ulykker og nestenulykker til ulykkesregisteret på klatring.no. Det er et enormt viktig verktøy for å gjøre oss i stand til å identifisere hva som fører til ulykker og for å se trender over tid.

Ha en trygg utesesong og begrensn bakkekontakten til de sidene av livet som ikke omhandler klatring, for de som måtte ha det.